

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

รูปแบบการเปลี่ยนแปลง และความเหมาะสมของการใช้
ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชนบนที่สูง: การศึกษา
เปรียบเทียบระหว่างบ้านม้งแม่โถ และบ้านกะเหรี่ยง
แม่โถหลวง ตำบลบ่อสลิ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน

นายแพร่พรรณ เหมวรรณ

ปริญญา

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ภูมิศาสตร์)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร. เสน่ห์ ญาณสาร ประธานกรรมการ
อาจารย์ จิระ ประังเขียว กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมพร สว่างศ์ กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษา “รูปแบบการเปลี่ยนแปลงและความเหมาะสมของการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชนบนที่สูง: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบ้านม้งแม่โถ และบ้านกะเหรี่ยงแม่โถหลวง ตำบลบ่อสลิ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรระหว่างหมู่บ้านชาวไทยภูเขาเผ่าม้งและกะเหรี่ยงในตำบลบ่อสลิ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ (2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของหมู่บ้านชาวไทยภูเขาเผ่าม้งและกะเหรี่ยง (3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรทั้งในอดีตและปัจจุบัน (4) เพื่อศึกษาถึงปัญหาความขัดแย้งในการใช้ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา และ (5) เพื่อศึกษาความเหมาะสมในการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรบนพื้นที่สูงตามศักยภาพทางกายภาพของพื้นที่ วิธีการศึกษาเป็นการวิเคราะห์จากข้อมูลเอกสาร การสำรวจภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และการสัมภาษณ์เกษตรกรที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนของชาวเขาเผ่าม้งและกะเหรี่ยง รวมถึงเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชนม้งและกะเหรี่ยงในช่วงปี พ.ศ.2497-2520 มีความแตกต่างกัน เนื่องจากวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละเผ่ามีอิทธิ

พลอย่างมากต่อรูปแบบการใช้ที่ดิน ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.2520-2545 รูปแบบการใช้ที่ดินมีความคล้ายคลึงกันมากยิ่งขึ้น เนื่องจากแรงบีบบังคับจากกฎหมายของรัฐที่ไม่อนุญาตให้ประชาชนขายที่ทำกินได้เหมือนในอดีต

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในช่วงปี พ.ศ. 2497-2520 แสดงการใช้ที่ดินของชาวเขาแบบดั้งเดิม เป็นระบบเกษตรแบบยังชีพที่พึ่งพิงธรรมชาติเป็นหลัก ได้แก่ การเพาะปลูกที่ช่วงนาน ใช้แรงงานภายในครัวเรือน และลงทุนต่ำ ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2520-2545 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรได้เปลี่ยนเป็นแบบใหม่ที่เน้นเพื่อการค้า มีการใช้ที่ดินอย่างเข้มข้น การเพาะปลูกได้ทิ้งช่วงว่างสั้นลงหรือปลูกซ้ำทุกปี เนื่องจากการส่งเสริมของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และการคมนาคมขนส่งที่สะดวกมากยิ่งขึ้น

เหตุผลทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลัก ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจปลูกพืชเศรษฐกิจของชาวเขาเผ่าม้ง และกะเหรี่ยง คือ รายได้ที่มากขึ้น ตลาดรองรับที่แน่นอน ลดต้นทุน และผลผลิตได้ราคาดี ส่วนปัจจัยด้านสังคม และคุณลักษณะของเกษตรกรที่มีความสำคัญรองลงมา ได้แก่ รายได้ที่แน่นอน และมีความชำนาญในการเพาะปลูก ส่วนการตัดสินใจที่ยังคงปลูกพืชยังชีพของม้ง และกะเหรี่ยง มีปัจจัยทางด้านสังคมและคุณลักษณะของเกษตรกรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะการปลูกไว้เพื่อบริโภคภายในครัวเรือน การปลูกตามจารีตประเพณี และความชำนาญในการปลูก

ความขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้ที่ดินในอดีตเป็นความขัดแย้งระหว่างชุมชน ซึ่งเกิดจากการอพยพเข้ามาของม้ง ต่อมาในปัจจุบันเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ชุมชนกับรัฐ และระหว่างหน่วยงาน ซึ่งแสดงถึงรูปแบบของความขัดแย้งที่หลากหลายและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยที่ความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับรัฐปรากฏอย่างชัดเจนที่สุด อันเนื่องมาจากการทำงานที่ขาดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย จึงทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐกับสิ่งที่ชาวบ้านอาจจะสูญเสียไปหลังจากการประกาศเขตอนุรักษ์

พื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาเพื่อการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 46.05 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งอยู่ในบริเวณตอนกลางของพื้นที่เป็นแนวตามถนนสายหลัก และซ้อนทับกับพื้นที่เพาะปลูกเดิมของชาวบ้าน ส่วนพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกพืชผัก ไม้ผลเขตหนาว และพืชไร่ จะมีพื้นที่ที่ซ้อนทับกันอยู่ ดังนั้น เกษตรกรชาวเขาควรที่จะทำการเลือกปลูกพืชให้ตรงตามความเหมาะสม และสามารถทำการปลูกพืชได้ตลอดทั้งปีในพื้นที่หนึ่ง ซึ่งจะทำให้พวกเขามีรายได้ที่มั่นคงและแน่นอนมากขึ้น

Thesis Title Agricultural Land Use Change Patterns and Suitability of Highland Communities: A Comparative Study Between Mae Tho Hmong Village and Mae Tho Luang Karen Village, Bo Sali Sub-district, Hot District, Chiang Mai Province

Author Mr. Phraephan Hammawan

Degree Master of Science (Geography)

Thesis Advisory Committee

Associate Professor Dr. Sanay Yarnasarn	Chairperson
Lecturer Chira Prangkio	Member
Assistant Professor Dr. Somporn Sangawongse	Member

ABSTRACT

The study of “Agricultural Land Use Change Patterns and Suitability of Highland Communities: A Comparative Study Between Mae Tho Hmong Village and Mae Tho Luang Karen Village, Bo Sali Sub-district, Chiang Mai Province” has five objectives: firstly, to comparatively study the agricultural land use patterns between Hmong village and Karen village, Bo Sali sub-district, Chiang Mai province; secondly, to study the agricultural land use changes of Hmong village and Karen village; thirdly, to study the factors that affect the agricultural land use determinations in the past and present; fourthly, to study land use conflict and resource issues that occur in the study site; and finally, to study the agricultural land use suitability of highland communities according to the physical land potential. Data from secondary sources, field survey, geographic information systems and interviews from Hmong and Karen farmers who are the heads of household, government and non-government officials were analyzed.

The results show that the agricultural land use patterns of the Hmong and Karen communities between the year 1954 and 1977 were different. This was because the cultural and

traditional differences of each tribe that influenced the land use pattern. Later, between the year 1977 and 2002, the land use patterns seemed to have more similarity. This was because the constraints from the state's law that prohibit hill tribe to spread their land as in the past.

The land use changes between the year 1954 and 1977 indicate the traditional land use of hill tribe. The agrarian systems were the subsistence agriculture that was nature-based. For instance, the long-fallow cultivation, the use of household labor and low cost investment. Between the year 1977 and 2002, the land use has changed to be modernized that emphasizes the commercials, intensive land use, short-fallow cultivation or annual cropping. Because of the supporting of organizations, both government and non-government and more convenient transportation.

The economic reasons are the most important factors that influence the cultivating decisions of Hmong and Karen hill tribes. They include more incomes, stable market, cost decreasing and good production price. While the social factors and the farmer characteristics are important orderly, for their stable income and cultivating skills. For the continuing decision to do crop farming of Hmong and Karen hill tribe, social factor and the characteristics of farmers are the most important factors. Especially for household consumption, traditional cultivating and farming skill.

The land use conflicts that happened in the past were the conflicts between communities, caused by the migration of the Hmong. At present, the conflicts that occur are conflict within community, between community and state conflict, and between organizations. These indicate the several conflict patterns that are more complicated. The distinct issue is the conflict between the community and state that occurs from the lack of participation from many sectors. This has led to the misunderstanding between the duty of government's officers and what villagers may loose after the conservative zone announcement.

The potential areas for the agricultural development occupy 46.05 percent of the total areas. Those are in the middle area along the main road and overlap to the original cultivating area of villagers. The appropriate areas for vegetables, temperate fruit trees and field crops, are also overlapped. Therefore, the hill tribe farmers should select the appropriate crops that and can be cultivated in all seasons. This can help them to have more reliable and stable incomes.